

O CĂLĂTORIE DE LA SULMONA LA TOMIS

roman

E I K O N

București, 2021

CUPRINS

Prefață de autor	7
Profesorul și Umberto.....	19
Profesorul și Mircea	129
Ovidiu și Profesorul	153

Profesorul și Umberto

În dimineața aceea pătoloasă, trebuia să îl aștepte pe Umberto la aeroport și presimțea că în zilele ce vor urma timpul se va dilata pur și simplu. Întotdeauna când se întâlnea cu romancierul semiotician, avea sentimentul că trăiește o aventură extraordinară, că amândoi își descoperă rădăcini comune, și că între ei nu mai există niciun fel de frontiere geografice, lingvistice sau etnice.

Cu Umberto se cunoscuse din tinerețe, în anii aceia când predase și el în Italia, la Universitatea din Torino și se reîntâlniseră în anul următor, la Bologna. Fusesse așa o empatie la prima vedere și de câte ori se întâlneau reluau discuții ca și cum s-ar fi despărțit cu o seară înainte. Îl impresionase atât ca scriitor, cât și ca filolog. Atunci cunoscuse mai mulți scriitori italieni și îi invitasese la Uniunea Scriitorilor.

— Știi, Professore, îi spusese Umberto într-o seară, îmi amintesc prima oară când am venit în România, pe vremea comunismului, o Românie devastată și gri, care avea obraji plini de lacrimi înghețate.

Acum însă, după căderea regimului, voia să-l invite la București și să-i arate o altă față a țării sale. Își aminti cum fusese sunat de dimineață de un consilier de la Președinția României, care îi spusese simplu:

— Domnule Profesor, ar fi bine să ne cedați nouă, Președinției, protocolul cu invitatul dumneavoastră, deoarece nu aveți posibilități să găzduiți așa o personalitate. Cu

atât mai mult cu cât domnul Președinte cunoaște simpatiiile politice ale oaspetelui dumneavoastră și crede că ar avea un limbaj comun.

— Îmi pare rău, răspunse Profesorul ușor agasat și fără să se piardă cu firea, dar așa o personalitate, cum spuneți dumneavoastră, o voi caza la Hotelul Lido, deja am făcut rezervarea. Este de patru stele, proaspăt renovat și frumos amenajat, va avea un apartament, iar de cheltuielile de cazare se ocupă Institutul Italian de Cultură și Ambasada Italiei.

Ar fi putut să îl cedeze Președinției pentru că în zilele acelea, mama lui era în spital, suferise în două săptămâni două accidente cerebrale și Profesorul încerca să îi ascundă oaspetelui că se confruntă cu așa o problemă. I-a mărturisit personal la plecare, când i-a spus că a și murit, iar după ce îl conducea la aeroport avea să se ocupe de înmormântare. A fost însă uimit, chiar șocat de reacția lui Umberto, care nu a avut decât o remarcă simplă:

— Bine, bine, dar era bătrână, nu?

Profesorului îi înghețase pe limbă replica: „Sufletul poetului e ușor de atins și se vindecă greu...”

În primul moment, Profesorul își judecă interlocutorul ca un om rece, incapabil să se implice emoțional în starea pe care el o traversa, dar în momentul următor se gândi că poate acesta era modul în care Umberto voia să îl încurajeze, să îi spună că, în fond, avea o vârstă și că e mai bună pentru ea liniștea eternă decât chinul fizic în această lume. Își aminti o frază pe care Umberto o scrisese în *Numele Trandafirului*: „E mică deosebirea din înflăcărea Serafimilor și ardoarea lui Lucifer, pentru că iau întotdeauna naștere dintr-o aprindere exagerată a voinței”. Și totuși, după o lungă pauză, se trezi spunând cu voce tare:

— Nu m-am gândit niciodată că despărțirea de părinți nu e altceva decât o despărțire grea, indiferent de vârsta lor.

Umberto rămase tăcut, ochii lui mari păreau măriți dincolo de lentilele ochelarilor și gura întredeschisă arăta că ar fi vrut să dea un răspuns. Ridică mâna dreaptă și îl bătu ușor pe umăr, într-un gest compensatoriu, care ar fi însemnat că îi pare rău, că îl înțelege, dar se cam grăbește.

*

*

*

Traversând sala de așteptare a aeroportului Otopeni, se opri la câțiva metri de bariera pe ușa căreia scria mare *Sosiri/Arrivals*. Se privi într-una dintre vitrinele frigiderelor ce ofereau băuturi și remarcă părul vâlvoi și fularul lung, alb, care se trăsesese și acum avea lungimi inegale. Se aranjă în fugă cu mâna stângă pentru că în dreapta avea volumul *Baudolino*, proaspăt ieșit de la editură, care păstra încă mirosul specific al cărților de curând editate și neatinse. Romanul avea aproape 600 de pagini și Profesorul era fascinat de aventurile extraordinare ale eroului, dar mai ales de narativitatea postmodernistă pe care prietenul său o transferase într-o povestire din secolul al XII-lea. Deschise volumul la întâmplare și parcuse pe diagonală ultimul paragraf, care îl extaziasse și la traducere. Este momentul în care Baudolino îi povestește tatălui său, pe patul de moarte, legenda Păsării Phoenix. „Există un loc, spune Baudolino, pe unde hălăduiește o pasăre nemaivăzută, Phoenixul, care trăiește și zboară timp de 500 de ani. Când au trecut cei 500 de ani, sacerdoții pregătesc un altar, presărând mirodenii și pucioasă, apoi sosește pasărea, care este arsă și devine cenușă. A doua zi, printre cenuși, se găsește un vierme, după o zi, o pasăre deja formată, a treia zi, pasărea aceasta își ia zborul. Nu-i mai mare decât o acvilă, pe cap are o creastă de pene,

ca păunul, capul de o culoare aurie, ciocul albastru indigo, aripile de culoarea purpuri și coada împetrită cu galben, verde și roșu. Si așa că Phoenixul nu moare niciodată”².

Profesorul închise volumul, încercând un ușor sentiment de invidie. „Întotdeauna, gândi el, Italianul a fost un deștept, și să pui în gura unui personaj la Baudolino povestea păsării Phoenix nu era puțin lucru. Și mai ales când? Când acesta își ia finalul rămas-bun de la tată. La urma urmei, gândi Profesorul, Baudolino era un alter ego al italianului și de aceea stăpânește și patosul acela exotic, ce trezește curiozitatea mai degrabă prin cuvânt decât prin incursiune. Trebuie și o anume intuiție, spuse el printre dinți, aproape speriat de chipul lui Umberto care se oprise în fața lui și îl îmbrățișă”.

— Professore, prețuiesc că nu pierzi niciodată timpul, îi spuse acesta amical, făcând semn spre volumul pe care îl ținea sub braț. Te-am urmărit cum erai cufundat în lectură, spuse Umberto, nebănuind că era vorba despre volumul lui.

— O lectură proaspătă! răspunse el entuziasmat peste măsură, arătându-i-l. Mă minunam de siguranța personajului tău, de toată isprava, Baudolino!

Umberto luă cartea, o analiză îndelung, privi cele două coperti și le mângâie cu un gest de tandrețe.

— Soția ta mi-a vorbit despre o surpriză, dar nu am crezut că ați fost atât de eficienți și ați tradus, dar și tipărit, acest volum care, recunosc, este un volum de suflet. Mă copleșiți amândoi, prieteni, prin devotamentul și strădania voastră. E o emoție! E o emoție!, repetă el, ca și cum nu ar mai fi găsit alte cuvinte.

² Umberto Eco, *Baudolino*, Pontica, 2000, pag. 302.

— Ieșiră agale din aeroport și traversară, oprindu-se la primul taxi al mașinilor galbene aliniate în șir indian și care își așteptau rândul.

— Următoarea oprire? întrebă Umberto, ca și cum ar fi vrut să facă economie de cuvinte.

— La Lido, un hotel din centru, iar mâine dimineață plecăm cu un doctorand de-al meu la Tomis.

— Vechea ta obsesie, zâmbi Umberto. Funcționează scrierea?

Profesorul ridică din umeri, nehotărât, neștiind ce să răspundă.

— M-am ocupat de traduceri și de Editură în ultimul timp. Am lucrat intens cu doctoranzii mei, cu mulți am avut discuții care au intervenit *in itinere* și unii, pot să mărturisesc, m-au trezit din profundul meu somn dogmatic.

— Chiar așa? râse din toată inima Umberto. Și care ar fi verdictul pentru Baudolino?, întrebă încet, abia auzit.

— Am trăit alături de el niște aventuri extraordinare, mărturisi Profesorul, iar traducerea a curs de la sine. Ca să nu mai spun de fascinația pe care mi-o provoacă alternanța asta între Occident și Orient. Interasant roman până la ultima pagină, pentru că ultima... ce pagină!

— Așa?, întrebă mirat Umberto.

— Da! Am aflat că aparțin acelei largi categorii de autori de povești din lumea asta mare.

— Adevărat! E mare lucru să știi să spui o poveste... spuse Umberto mângâindu-și barba și privind pe fereastra taxiului. Oricum, nu cred că ar trebui să fii invidios... Dacă este să ne gândim la poveste, *Jurnalul lui Dracula* este o poveste ca o legendă... Chiar... ce poveste!

— Știi, mă urmărește răspunsul pe care l-a dat unui ziarist Francis Ford Coppola cu ocazia lansării filmului *Bram Stoker's Dracula* care-l întrebasese de ce un alt Dracula?

— Și ce i-a răspuns? se interesă curios Umberto. Probabil că nu i-a plăcut niciunul din cei care au fost.

— Cam așa ceva. Că niciunul dintre cei peste douăzeci de eroi care-l prezintă în variante cinematografice nu este fidel terifiantului și seducătorului vampir creat de Bram Stoker în romanul din 1897.

— Bine, bine, îți înțeleg vanitatea de conațional a lui Dracula, dar de ce te obseda...?

— Mi-am dat seama că *Principele* a fost mult mai mult decât l-a creat chiar Coppola în filmul său și merita o legendă a unui personaj lucid, a unui temerar războinic, îndrăzneț, foarte complex, chiar dacă unii au vrut să îi scoată în evidență doar postura aceasta de vampir.

— Ei, spuse Umberto cu înțelegere. E și latura asta comercială.

— Nu cred, răspunse Profesorul convins, că un regizor precum Coppola urmărește în primul rând latura comercială.

— Poate ai dreptate, dar mă gândeam la cele două filme despre Iisus, cel a lui Franco Zeffirelli din 1997 (*Jesus of Nazareth*) și cel al lui Mel Gibson din 2004 (*The Passion of the Christ*), în care joacă magistral și a voastră Maia Morgenstern. Dar pe al lui Gibson l-am văzut la premieră, însă e greu de digerat... prea multă cruzime.

— Ce vrei, Italiene, pătrunde postmodernismul și în cinematografie, glumi Profesorul. Oricum, revenind la *Dracula*, filmul lui Coppola, mie mi s-a părut cel mai bun despre acest personaj de până acum.

— Fără îndoială, l-am găsit mai bun decât cartea.

— Mă aflu în via San Gallo din Florența în penumbra camerei mele ermetice situată la etajul al treilea, într-o atmosferă adecvată unei „întâlniri” cu personajul Dracula. Am început să scriu în italiană și am scris cu patimă, cu o anume furie viscerală, într-o încordare maximă. În zilele acelea mă întâlneam cu Gabriella d’Inna, responsabil editorial la *Bompiani*, căreia îi povesteam câte un episod ce nu era încă scris, dar urma să fie așternut pe hârtie. Gabriella mi-a și spus într-o zi, puțin încrezătoare: „Mai rar mi-a fost dat, de fapt, dacă mă gândesc bine, nu mi-a fost dat până acum să ascult un scriitor povestindu-mi despre ce nu a scris sau, mai exact, despre ce a nu scris, ci despre ce urmează să scrie. *Caspita!*”. Îmi amintesc emoția când am scris ultima frază în Jurnal (p. 220 – 28 august 1964), o întrebare retorică adresată cititorului sau mie însumi: „Cine știe dacă mă voi mai întoarce vreodată în această întrupare. Presimt că, în cazul meu, judecata care stă să-nceapă va fi infinită...”

*
* *

În intimitatea camerei de hotel, retrăi momentul în care terminase romanul. Jurnalul putea pleca în lume și Profesorul îl trimise, destul de temător, celor câțiva prieteni italieni. Primul a fost Umberto, care i-a scris pe prima pagină a manuscrisului *Correzione di Umberto Eco*, semnând. Îl sună seara și îl anunță că deja trimisese spre publicare cartea la Bompiani. „Il diario di Dracula sera un grande successo, Professore”, îi spuse plin de entuziasm Umberto. Am reținut, și-mi place că ai eliminat acel vampir îngrozitor și sinistru, ca un personaj de Halloween, care apare în literatura populară. Apreciez, în plus, erotismul tău atât de galant, ca la curțile marilor familii europene, în mod special detașarea pe care o manifesti mai ales când vorbești

despre iubire la persoana întâi. „Am mai povestit”, scrie Dracula, „întâmplarea cu femeia aceea de care eram gata să mă îndrăgostesc și pe care am vrut s-o distrug deoarece ea reprezenta cauza și obiectul îndrăgostirii mele. Frumosul și sentimentele dau un fel de beție, te fac slab, și e mai bine să le distrugi, ca să te păstrezi mereu întreg, puternic, disponibil pentru orice fel de acțiune”. (Marin Mincu, *Jurnalul lui Dracula*, p. 176) L-ai scris ca un italian și l-ai scris pentru un public altul decât cel din țara ta. Recunosc că-i o carte plină de mister și de neprevăzut. Pe de altă parte, mi-a plăcut stilul scrisorilor semnate de Dracula care dau veridicitate acestui *Jurnal* ficțional-istoric, de altfel conceput extrem de just pentru că niciun om, cât ar fi el de crud, nu și-ar mărturisi în scris, deschis, nici intențiile criminale, nici pe cele masochiste. Nerecomandată cardiacilor!!!

Vestea, dar mai ales remarcile lui Umberto l-au încântat pe Profesor. Acum nu-și mai găsea liniștea până ce nu o va vedea tipărită și până o va lansa cu tot fastul cuvenit. Avea totuși emoții în ceea ce privește redactarea în italiană. Dacă lui Umberto i-a scăpat vreo nuanță? Dar în vara aceea, Universul a aranjat atât de bine lucrurile, că apariția volumului a fost urmată de cronici elogioase în revistele literare.

Alfredo Giuliani aprecia că „temele cărții – excesul răului, erotismul violenței, disperarea după adevăr, iluzia limitei, risipirea de vieți în care istoria își pierde orice sens – amintesc foarte apropiat de poetica lui Georges Bataille, suspendată între sadism și sacrificiu”.

La rândul său, Sergio Givone îl compara pe Dracula cu Faust arătând că amândoi pun la rădăcina lucrurilor, a ființelor, acțiunea. Dracula este subiectul care iese din sine, iar în afara sa se regăsește pe sine tocmai în faptul de a acționa. Zilele următoare lansării cu cel mai mare fast la Institutul

Român, Profesorul simțea că a prins aripi și că totul îi merge din plin. Era încântat că la lansare venise și Romeo care sigur va clămpăni la universitate când își va bea cafeaua de dimineață cu decanul de la matematică. Iar Costache, cum e omul-trompetă, va spune cu siguranță tuturor.

Ernesta Pellegrini a fost deosebit de încântată de roman și l-a invitat în toamnă la reședința ei princiară din Toscana pentru a sărbători succesul romanului împreună cu scriitori florentini.

Romanul era destinat unui cititor, evident, altul decât cel autohton și îi era clar că pentru conașionalii săi ar fi trebuit rescris.

Ca orice *Jurnal*, scrierea era la persoana întâi, ca și cum notațiile ar fi fost făcute de Dracula însuși. Profesorul își aminti o întâmplare din trenul spre Italia; la Timișoara se urcase în compartiment un personaj cosmopolit, cu un aer aristocratic, ușor desuet la prima vedere, care se prezentă, într-o română aproximativă, drept contele Reggiani. Profesorul nu păruse foarte impresionat, ci mai curând contrariat. Într-un fel, îl și amuza maniera aceasta pe care o au încă unii europeni de a-și asuma titlurile de noblețe și de a le prezenta celor din jur ca pe o emblemă a personalității lor, chiar în situații în care acest lucru nu este necesar.

După o conversație destul de pestriță, dar agreabilă, contele i se adresă Profesorului în italiană:

— În ochii dumitale văd puritatea cruzimii lui Dracula. Sper că nu vă supărați pe mine, dar așa mi-l imaginez eu. Am întemeiat la Florența Asociația Dracula. Dumneata, cred că ai putea să te transpui în pielea lui Dracula și să scrii un roman despre el. Un roman adevărat, nu unul cu vampiri, cum a scris Bram Stoker. Poate că ar trebui să citești și

Misterele din Udolpho de Ann Radcliffe. E un roman gotic, iar dacă ți-l recomand nu este să-l citești ca scriitură, ci ca mister, ca mod în care apar coridoare și labirinturi, portaluri și încăperi ce-ți taie răsuflarea. Atmosfera este una plină de tenebre, cu porți zăvorâte, cu taine ce urmează a fi dezlegate. Este un roman cu adevărat interesant care face să ți se ridice părul în cap. Sunt sigur că ți-ar folosi lectura lui. Mă rog, dacă vrei să scrii un roman adevărat care să prindă între zidurile sale transformate în pagini și elemente de groază, mijloace de tortură. Dar fără vampirii și grozăviile lui Stoker. Se spune că ar exista chiar un *Jurnal* al lui Dracula, un jurnal scris de el în perioada cât a stat închis.

— Unde?

— Se pare că ar fi ascuns în castelul de la Visegrad. Dar, Profesore, promite-mi că vei scrie un roman istoric despre Dracula. Cu ochii ăștia sunt sigur că ai reuși să te transpui cel mai bine în personaj.

— Mai greu fac eu promisiuni. Mai vedem, spuse Profesorul, zâmbind pe sub mustață.

Ajuns la Torino, a început lectura romanului lui Bram Stoker. L-a citit pe îndelete, dar nu cu mare entuziasm pentru că i se părea greoi. Personajul apărea ca o stafie, ca o umbră însetată de sânge, crud și înspăimântător. Un adevărat vampir. Nu putea însă să nu recunoască talentul narativ al autorului și faptul că acesta aplicase mai multe formule din romanul horror într-o cheie în care decor, personaje, acțiune, totul era prezentat într-o notă tenebroasă, halucinantă, plină de mistere nedezlegate. Erau pagini în care i se ridica părul de teroare și spaimă, simțind nevoia să facă o pauză, să se detașeze de lumea aceea plină de urzeli și crime. Și, dintr-o dată, la sfârșitul lecturii, Dracula i-a apărut în față, un partener de dialog viu, plin de vervă, în